

**APLIKASI PRINSIP KHIYAR (PILIHAN)
DALAM PERUNDANGAN ISLAM DAN
UNDANG-UNDANG YANG BERKAITAN
DENGAN JUAL BELI BARANG DI MALAYSIA:
SATU SOROTAN LITERATUR**
*(Application of Khiyar Principles (Option) in Islamic Law
and the Laws Relating to The Sale and Purchase of Goods in
Malaysia: Literature Highlights)*

Nurul Izzati Noor Azmi¹
A182426@siswa.ukm.edu.my

Norhoneydayatie Abdul Manap²
norhoney@ukm.edu.my

Pusat Kajian Syariah, Fakulti Pengajian Islam, Universiti Kebangsaan Malaysia,
43600 Bangi, Selangor, Malaysia.^{1&2}

Pengarang Koresponden (*Corresponding Author*):¹

Rujukan makalah ini (*To cite this article*): Nurul Izzati Noor Azmi & Norhoneydayatie Abdul Manap. (2024). Aplikasi prinsip khiyar (pilihan) dalam perundangan Islam dan undang-undang yang berkaitan dengan jual beli barang di Malaysia: Satu sorotan literatur. *Kanun: Jurnal Undang-undang Malaysia*, 36(2), 263–278. [https://doi.org/10.37052/kanun.36\(2\)no5](https://doi.org/10.37052/kanun.36(2)no5)

Peroleh: <i>Received:</i>	9/5/2024	Semakan: <i>Revised</i>	5/6/2024	Terima: <i>Accepted:</i>	1/7/2024	Terbit dalam talian: <i>Published online</i>	19/7/2024
------------------------------	----------	----------------------------	----------	-----------------------------	----------	---	-----------

Abstrak

Khiyar merupakan pilihan atau hak yang diberikan kepada pembeli dan penjual untuk memilih, sama ada ingin meneruskan akad jual beli atau membatalkannya. Perundangan Islam memberikan hak khiyar kepada penjual dan pembeli untuk memastikan kedua-dua pihak yang berakad saling reda meredai. Tujuan pemberian khiyar adalah untuk memberikan kemaslahatan kepada kedua-dua belah pihak sehingga tidak ada pihak yang berasa kecewa terhadap akad jual beli yang dilakukan. Dari sudut undang-undang di Malaysia, elemen pilihan dalam undang-undang

yang berkaitan dengan jual beli di Malaysia dilihat mempunyai prinsip yang sama dengan elemen khiyar. Oleh itu, kajian ini menyoroti kajian lepas yang membahaskan prinsip khiyar yang berlaku dalam akad jual beli antara perundangan Islam dengan undang-undang yang berkaitan dengan jual beli yang diamalkan di Malaysia. Kajian ini berbentuk kualitatif dengan menggunakan pendekatan kaedah analisis kandungan. Hasil kajian mendapati bahawa aplikasi prinsip khiyar majlis dan khiyar syarat dilihat berbeza daripada implementasi yang terdapat di dalam Akta Kontrak 1950. Prinsip khiyar ayb dan khiyar ru'yah pula diaplikasikan dengan jelasnya dalam Akta Perlindungan Pengguna 1999 menerusi beberapa peruntukannya. Selain itu, persamaan prinsip khiyar ru'yah dan khiyar ayb turut ditemukan dalam peruntukan Akta Jualan Barang 1957. Hal ini menunjukkan bahawa prinsip khiyar yang terdapat dalam perundangan Islam diaplikasikan dalam undang-undang di Malaysia, tetapi tidak secara menyeluruh.

Kata kunci: Khiyar (pilihan), kontrak jual beli, perundangan Islam, Akta Kontrak 1950, Akta Perlindungan Pengguna 1999, Akta Jualan Barangan 1957

Abstract

Khiyar is an option or right given to buyers and sellers to choose, whether to continue the contract of sale and purchase or cancel it. Islamic law gives the seller and the buyer the right to ensure that both parties are mutually agreeable. The purpose of giving khiyar is to provide benefits to both parties so that no party feels disappointed with the sale and purchase agreement made. From a legal point of view in Malaysia, the optional element in the law relating to buying and selling in Malaysia is seen to have the same principle as the khiyar element. Therefore, this study highlights the previous studies that debate the principle of khiyar that occurs in the contract of sale between Islamic legislation and the laws relating to the sale and purchase practiced in Malaysia. This study is qualitative by using the method of content analysis. The results of the study found that the application of the principles of khiyar majlis and khiyar syarat is seen differently from the implementation found in the Contracts Act 1950. The principles of khiyar ayb and khiyar ru'yah are clearly applied in the Consumer Protection Act 1999 through several of its provisions. In addition, the similarity of the principles of khiyar ru'yah and khiyar ayb is also found in the provisions of the Sale of Goods Act 1957. This shows that the principle of khiyar found in Islamic jurisprudence is applied in Malaysian law, but not comprehensively.

Keywords: Khiyar (option), sale and purchase contracts, Islamic law, Contracts Act 1950, Consumer Protection Act 1999, Sale of Goods Act 1957

PENDAHULUAN

Pada masa ini, jual beli dianggap sebagai suatu kebiasaan atau adat yang tidak dapat ditinggalkan. Hal ini dikatakan demikian kerana aktiviti jual beli menjadi keperluan masyarakat untuk memenuhi bermacam-macam tuntutan hidup dan sebahagian daripada tuntutan tersebut tidak dapat dipenuhi melainkan dengan cara jual beli (Rushdi Ramli, 1990). Oleh itu, demi memastikan kontrak jual beli yang dilaksanakan adil, syariat Islam menetapkan beberapa garis panduan yang harus dipatuhi oleh setiap pihak yang berkontrak. Jual beli yang dilaksanakan dengan berpandukan hukum Islam pasti mencapai hasil yang baik. Hal ini bertetapan dengan tujuan utama penetapan syariat Islam oleh Allah, iaitu untuk menjaga kemaslahatan ummah, menjaga kebajikan dan melindungi manusia daripada kemudaratan dan kerugian (Mohd Izhar Ariff, 2017). Maka, setiap akad jual beli yang dilakukan perlu selari dengan prinsip yang ditetapkan dalam perundangan Islam. Hal ini bagi memastikan orang yang bertransaksi memperoleh masalah pada akhir kontrak tersebut.

Tambahan lagi, bagi memastikan penjual dan pembeli terhindar daripada kekecewaan, syariat Islam menganjurkan hak khiyar agar kedua-dua pihak berpuas hati terhadap kontrak jual beli. Perasaan rela dan puas hati dalam jual beli antara unsur penting yang dipelihara dalam syariat Islam bagi memastikan kontrak jual beli yang dilakukan sah (Hasri Harun et al., 2017). Oleh itu, perundangan Islam memberikan hak khiyar kepada penjual dan pembeli agar kedua-duanya saling rela dan berpuas hati dalam akad jual beli. Dari sudut undang-undang di Malaysia, wujud akta yang mengawal selia urusan kontrak jual beli bagi memastikan kontrak jual beli yang dilakukan sah dan terikat di sisi undang-undang. Dengan berdasarkan undang-undang di Malaysia, pihak yang melakukan kontrak jual beli turut mempunyai hak yang sama sebagaimana hak khiyar, iaitu hak untuk memilih, sama ada mahu meneruskan atau membatalkan kontrak jual beli. Tujuannya adalah sama, iaitu untuk memelihara hak pembeli dan pengguna dalam kontrak jual beli supaya kedua-dua pihak tidak kecewa dan berpuas hati terhadap jual beli yang dilakukan.

Oleh itu, dalam kajian ini, pengkaji mengkaji konsep antara khiyar dalam jual beli barang menurut perundangan Islam dengan hak pilihan

yang terdapat dalam undang-undang di Malaysia. Artikel ini terlebih dahulu membincangkan definisi khiyar, hukum khiyar menurut Islam, jenis khiyar yang terdapat dalam fikah muamalat dan prinsip pilihan yang terdapat dalam undang-undang di Malaysia. Artikel ini mengkaji persamaan antara aplikasi khiyar dalam jual beli menurut perundangan Islam dengan prinsip pilihan yang terdapat dalam peruntukan yang terdapat dalam beberapa akta di Malaysia yang merangkumi Akta Kontrak 1950 (Akta 136), Akta Perlindungan Pengguna 1999 (Akta 599) dan Akta Jualan Barangan 1957 (Akta 382). Oleh itu, artikel ini menyorot kajian lepas yang membincangkan aplikasi prinsip khiyar dalam jual beli menurut perundangan Islam dan undang-undang di Malaysia.

KHIYAR DALAM PERUNDANGAN ISLAM

Kata “khiyar” berasal daripada bahasa Arab yang bermaksud pilihan. Sayyid Sabiq seperti yang dinyatakan dalam Muhammad Majdy Amiruddin (2016) mendefinisikan khiyar sebagai usaha untuk mencari yang terbaik antara dua pilihan, sama ada mahu meneruskan atau membatalkannya. Syariat Islam membenarkan pelaksanaan khiyar kerana wujud keperluan pertimbangan semula antara pihak yang melakukan transaksi jual beli. Keadaan ini bagi mengelakkan mana-mana pihak berasa rugi dan tidak berpuas hati terhadap akad jual beli yang dilakukan. Hukum pelaksanaan khiyar ini dapat dilihat dalam sabda Nabi Muhammad SAW yang menyatakan dalil khiyar dengan jelasnya. Hadis ini diriwayatkan oleh Imam ‘Abd al-Razzaq al-San’ani daripada Tawus bahawa Nabi Muhammad SAW telah membawa (sebelum kerasulannya) seekor unta seorang Badwi. Selepas transaksi tersebut selesai, baginda bersabda kepada orang Badwi itu yang bermaksud, “Ambillah hak untuk memilih bagi kamu”. Kemudian, orang itu memandang baginda dan berkata “Semoga Tuhan mengekalkan hidup kamu. Siapakah kamu?”. Selepas kerasulannya, baginda mengesahkan undang-undang yang berkaitan dengan khiyar selepas jualan. Dengan berdasarkan hadis ini, al-San’ani berpendapat bahawa amalan khiyar ini diamalkan oleh masyarakat Arab sebelum kedatangan Islam. Selepas itu, amalan khiyar ini dipersetujui oleh Nabi Muhammad SAW (Muhammad Hafiz Mohd Shukri & Ruzian Markom, 2013).

Seterusnya, ulama membahagikan khiyar kepada beberapa jenis. Antara jenis khiyar termasuklah khiyar majlis, khiyar syarat, khiyar

ayb, khiyar ru'yah, khiyar tadlis dan khiyar khiyanat. Cara pelaksanaan semua jenis khiyar tersebut adalah berbeza-beza bergantung pada situasi dan keadaan. Jenis khiyar pertama ialah khiyar majlis, iaitu hak pilih yang diberikan kepada pembeli dan penjual, sama ada mahu meneruskan jual beli atau tidak, selagi kedua-duanya masih berada dalam majlis akad dan belum berpisah antara satu dengan lain. Jenis khiyar kedua ialah khiyar syarat, iaitu satu pihak atau kedua-duanya sekali meletakkan syarat terhadap jual beli yang dilakukan, sama ada mahu meneruskan atau membatalkan jual beli dalam tempoh yang ditentukan (Nor Izham et al., 2020). Seterusnya, jenis khiyar ketiga ialah khiyar ayb, iaitu hak pilih yang diberikan kepada pembeli, sama ada mahu meneruskan akad jual beli atau membatalkannya sekiranya kecacatan barang hanya diketahui setelah selesai melakukan jual beli.

Bagi khiyar ru'yah, khiyar ini ialah hak pilih yang diberikan kepada pembeli, sama ada mahu meneruskan akad jual beli atau membatalkannya selepas melihat barang jual beli yang tidak dilihatnya semasa melakukan akad. Pembeli berhak untuk membatalkan akad jual beli jika barang jual beli tersebut tidak menepati ciri yang dipersetujui ketika akad dilakukan (Hasri Harun et al., 2017). Khiyar tadlis pula ialah khiyar yang ditawarkan apabila kontrak jual beli mempunyai unsur penipuan, seterusnya pihak yang teraniaya berhak memilih, sama ada mahu meneruskan kontrak jual beli atau membatalkannya (Mohamed Azam Mohamed Adil et al., 2010). Perundangan Islam telah memberikan pelbagai hak khiyar kepada pihak yang berakad supaya saling berpuas hati terhadap akad jual beli yang dilakukan.

PILIHAN DALAM UNDANG-UNDANG MALAYSIA

Prinsip pilihan dalam undang-undang di Malaysia tidak jauh berbeza daripada prinsip khiyar yang terdapat dalam perundangan Islam. Definisi pilihan menurut perundangan Malaysia merujuk hak pembeli dan hak pengguna untuk meratifikasikan perjanjian atau menarik balik kontrak tersebut dalam tempoh yang ditetapkan (Muhammad Hafiz Mohd Shukri & Ruzian Markom, 2013). Seterusnya, pilihan dalam konteks undang-undang Malaysia juga merujuk hak pembeli bagi menentukan, sama ada mahu meneruskan kontrak atau tidak (Wu & Beatrix Vohrah, 1996). Selain itu, berdasarkan peruntukan dalam Akta Perlindungan Pengguna 1999, terma pilihan merujuk hak pengguna

dalam suatu transaksi bagi tempoh pembatalan atau penerimaan kontrak. Tambahan lagi, prinsip pilihan yang diberikan kepada pembeli terhadap barang yang dibekalkan telah diaplikasikan dalam undang-undang di Malaysia, iaitu di bawah Akta Perlindungan Pengguna, seksyen 41(1), 41(2) dan 41(3), iaitu peruntukan yang berkaitan dengan pilihan terhadap pembekal jika barang tidak memenuhi perkara yang termasuk dalam jaminan (Muhammad Hafiz Mohd Shukri & Ruzian Markom, 2013).

Selain itu, di Malaysia, terdapat beberapa akta yang mengawal selia hal yang berkaitan dengan kontrak jual beli yang mengaplikasikan elemen pilihan dalam beberapa akta iaitu, Akta Kontrak 1950 (Akta 136), Akta Perlindungan Pengguna 1999 (Akta 599) dan Akta Jualan Barangan 1957 (Akta 382). Akta Kontrak 1950 ialah akta terpenting bagi hal kontrak di Malaysia. Setiap kontrak yang dihasilkan mestilah berpandukan Akta 136 untuk menjadikan kontrak tersebut sah dan terikat di sisi undang-undang. Seterusnya, Akta Perlindungan Pengguna 1999 ialah perundangan yang diwujudkan bagi melindungi hak pengguna dalam transaksi perdagangan. Akta ini diwujudkan untuk melindungi dan memelihara golongan yang lemah daripada ditindas (Hasri Harun et al., 2014). Akta Jualan Barangan 1957 pula ialah akta yang mengawal urusan kontraktual jualan barangan antara pembeli dengan penjual. Akta ini mengandungi tujuh bab dan 64 seksyen yang memperuntukkan perkara tertentu, seperti terma tersirat, klausa pengecualian dan remedi. Ketiga-tiga akta ini memperuntukkan prinsip pilihan menerusi beberapa peruntukan yang bertujuan untuk melindungi hak pembeli dan hak pengguna.

KAJIAN LEPAS

Penelitian awal dilakukan terlebih dahulu terhadap beberapa kajian lepas yang membincangkan hal yang berkaitan dengan khiyar sewaktu proses jual beli. Hasil penelitian mendapati bahawa elemen khiyar ini telah dikaji berdasarkan beberapa aspek. Fokus utama kajian literatur yang dipilih ialah perbincangan aplikasi prinsip khiyar dari sudut perundangan Islam dan undang-undang yang terdapat di Malaysia. Hasil dapatan kajian tersebut dapat dikelaskan kepada beberapa bahagian, iaitu aplikasi khiyar dalam Akta Kontrak 1950, aplikasi khiyar dalam Akta Perlindungan Pengguna 1990 dan aplikasi khiyar dalam Akta Jualan Barangan 1957.

Aplikasi Khiyar dalam Akta Kontrak 1950

Menurut Hasri Harun et al. (2016), peruntukan yang terdapat dalam Akta Kontrak 1950 (Akta 136) yang berkaitan dengan pembatalan cadangan dalam Seksyen 5, iaitu “*Sesuatu cadangan boleh dibatalkan pada bila-bila masa sebelum komunikasi penerimaannya adalah lengkap terhadap pencadang, tetapi tidak selepasnya*” tidak tepat dan berbeza daripada prinsip khiyar majlis dalam perundangan Islam. Dalam hal ini, syariat Islam masih memberikan hak membatalkan akad kepada penjual dan pembeli walaupun selepas selesainya tawaran dan penerimaan (ijab dan qabul) selagi kedua-dua pihak ini masih berada dalam majlis akad. Kajian ini disokong oleh Hasri Harun et al. (2017) yang turut mengemukakan pandangan yang sama, iaitu peruntukan dalam Akta Kontrak 1950 tidak menepati prinsip yang terdapat dalam khiyar majlis secara keseluruhan. Hal ini dikatakan demikian kerana prinsip kebolehbatalan kontrak melalui prinsip khiyar majlis adalah berbeza daripada kebolehbatalan kontrak yang terdapat pada Seksyen 5 tersebut. Tambahan pula, menurut Mohd Murshidi Mohd Noor et al. (2013), peruntukan dalam Seksyen 5 Akta Kontrak 1950 bertentangan dengan prinsip khiyar majlis kerana Mazhab Syafie dan Mazhab Hambali berpandangan bahawa masih wujud hak khiyar majlis yang memberikan ruang kepada pembeli dan penjual untuk membatalkan akad walaupun ijab dan qabul telah sempurna. Namun begitu, Mohd Murshidi Mohd Noor et al. (2013) berpendapat bahawa wujud hak khiyar ruju’ dan khiyar qabul dalam Seksyen 5 tersebut kerana adanya proses tawar menawar yang menyebabkan kedudukan khiyar ini sejajar dengan pandangan Mazhab Hanafi dan Mazhab Maliki.

Selain itu, menurut Mohd Murshidi Mohd Noor et al., (2013), wujud ketidakselarasan aplikasi khiyar syarat pada Seksyen 6(b) Akta Kontrak 1950 yang memperuntukkan bahawa “*Sesuatu cadangan adalah dibatalkan dengan luputnya waktu yang telah ditetapkan dalam cadangan itu mengenai penerimaannya, atau, apabila waktu tidak ditetapkan sedemikian, dengan luputnya waktu yang munasabah, tanpa komunikasi penerimaan itu*”. Mohd Mursyidi et al. (2013) berpendapat bahawa walaupun wujud tempoh yang disyaratkan untuk penerimaan tawaran dalam Seksyen 6(b), prinsipnya berbeza daripada prinsip khiyar syarat menurut perundangan Islam. Hasri Harun et al. (2016) berpendapat bahawa walaupun wujud tempoh penerimaan yang telah ditetapkan bagi sebuah kontrak berdasarkan Seksyen 6(b), kesan apabila tempoh tersebut tamat berbeza daripada prinsip khiyar syarat. Hal ini dikatakan demikian

kerana menurut prinsip khiyar syarat, apabila tempoh yang disyaratkan telah berlalu, akad jual beli menjadi sah dengan sendirinya. Sebaliknya, berdasarkan akta kontrak pula, setelah tempoh yang disyaratkan berlalu dan tiada pembatalan dilakukan, kontrak terbatal secara sendirinya. Tambahan lagi, Hasri Harun et al. (2017) dalam kajiannya sekali lagi mempunyai pandangan yang sama, iaitu prinsip tempoh pembatalan kontrak yang diberikan dalam khiyar syarat adalah berbeza daripada prinsip tempoh pembatalan kontrak yang dilaksanakan dalam akta kontrak di Malaysia. Oleh itu, hal ini menunjukkan bahawa peruntukan yang terdapat dalam Akta Kontrak 1950 tidak menepati konsep khiyar syarat.

Seterusnya, Shofian Ahmad (2022) mengulas isu pemakaian doktrin *caveat emptor* dalam Akta Kontrak 1950 dan berpendapat bahawa konsep *caveat emptor* yang meletakkan tanggungjawab kepada pembeli untuk berhati-hati dalam jualan barang, tidak diterima secara mutlak dalam Islam. Hal ini dikatakan demikian kerana menurut pengkaji tersebut, penjual juga perlu bertanggungjawab untuk menyatakan sebarang kecacatan atau kerosakan yang terdapat pada barang yang dijual. Kecacatan barang menyalahi jaminan penjual secara jelas dan menyebabkan pembeli berasa tidak puas hati atau tertipu dari segi harga yang dibayar untuk barang tersebut. Oleh itu, adalah jelas bahawa amalan *caveat emptor* boleh menjadi pembuka jalan untuk penjual melakukan tipu helah dalam jual beli kerana pembeli tiada hak untuk membatalkan kontrak setelah jual beli sempurna. Pandangan ini diperkuat oleh Norhoneydayatie Abdul Manap dan Mat Noor Mat Zin (2021) yang berpendapat bahawa doktrin ini membolehkan penjual berdiam diri sehingga memungkinkan berlakunya penipuan dalam jual beli. Keadaan ini jelas berbeza daripada prinsip syariat Islam, iaitu apabila penjual mengetahui kekurangan sesuatu barang, tetapi terus berdiam diri, perbuatan ini dikenali sebagai tadelis (penipuan), dan pembeli diberi ruang untuk membatalkan jual beli dengan melaksanakan khiyar tadelis.

Selain itu, menurut Muhammad Hafiz Mohd Shukri et al. (2021), prinsip yang digunakan dalam doktrin *caveat emptor* dapat menyebabkan pembeli mengalami masalah kerana ketiadaan hak untuk membatalkan transaksi jual beli atau memulangkan barang belian. Namun begitu, tidak dinafikan bahawa pengguna masih mempunyai hak untuk mengesahkan kualiti atau kepuasan terhadap barang belian sewaktu proses jual beli masih berlangsung. Oleh itu, pengkaji tersebut berpendapat bahawa prinsip khiyar ayb mempunyai persamaan dengan doktrin *caveat emptor* dari segi pemberian hak kepada pengguna untuk memeriksa barang dan

memaklumkan kecacatan barang kepada penjual. Namun begitu, pengkaji ini menyatakan bahawa prinsip khiyar ayb dilihat lebih fleksibel berbanding dengan *caveat emptor* kerana masih memberikan peluang kepada pengguna untuk memulangkan barang yang ditemukan kecacatannya walaupun urusan jual beli telah tamat. Tambahan pula, Faizah (2016) berpendapat bahawa prinsip khiyar ayb bukan sahaja melindungi pembeli sebelum akad jual beli, malah menjamin perlindungan yang sama selepas akad jual beli. Oleh itu, menurutnya, keadaan ini jelas menunjukkan perbezaan antara doktrin *caveat emptor* dengan prinsip khiyar ayb. Dalam hal ini, doktrin *caveat emptor* hanya memberikan hak kepada pembeli untuk memeriksa barang yang ingin dibeli, tetapi tidak memberikan hak untuk menukar barang sekiranya kecacatan ditemukan selepas transaksi jual beli berakhir.

Akhir sekali, berdasarkan kajian lepas, didapati bahawa aplikasi prinsip khiyar telah dibincangkan dalam Akta Kontrak 1950 oleh beberapa pengkaji. Antara jenis khiyar yang dibahaskan termasuklah khiyar majlis, khiyar syarat, khiyar ayb dan khiyar tadlis. Hasil kajian lepas menunjukkan bahawa peruntukan yang terdapat dalam Akta Kontrak 1950 tidak menyamai prinsip khiyar menurut perundangan Islam secara keseluruhannya. Hak membatalkan kontrak jual beli menurut perundangan Islam dilihat lebih luas dan fleksibel berbanding dengan Akta Kontrak 1950. Walaupun begitu, kajian lepas tersebut hanya membahaskan prinsip khiyar yang terdapat dalam Akta Kontrak 1950 menerusi beberapa peruntukan dan doktrin yang diamalkan di Malaysia. Oleh itu, kajian lanjutan perlu dilakukan bagi mengkaji peruntukan lain yang terdapat dalam Akta Kontrak 1950 yang mungkin mempunyai persamaan dengan prinsip khiyar menurut perundangan Islam.

Aplikasi Khiyar dalam Akta Perlindungan Pengguna 1999

Hasri Harun et al. (2016) berpendapat bahawa wujud aplikasi yang luas bagi elemen khiyar ayb dalam Akta Perlindungan Pengguna 1999 (Akta 599) pada Bahagian II di bawah tajuk “Perlakuan Mengelirukan dan Memperdaya, Representasi Palsu dan Amalan Tidak Saksama”. Pendapat yang sama dikemukakan oleh Mohd Murshidi Mohd Noor et al. (2013), iaitu terdapat ruang lingkup yang luas bagi aplikasi khiyar ayb dalam Akta Perlindungan Pengguna 1999 seperti yang dapat dilihat pada Bahagian II, Seksyen 10(1) (a) yang memperuntukkan “*Tiada seorang pun boleh membuat representasi palsu atau mengelirukan-bahawa barang itu adalah daripada jenis,*

standard, kualiti, gred, kuantiti, komposisi, gaya atau model tertentu". Tambahan lagi, menurut pengkaji tersebut, Akta Perlindungan Pengguna 1999 pada Bahagian V dan VI yang menjelaskan hal yang berkaitan dengan jaminan turut dilihat memenuhi konsep khiyar ayb. Shofian Ahmad (2022) pula berpendapat bahawa prinsip khiyar ayb wujud dalam Akta Perlindungan Pengguna 1999, tetapi tidak sempurna. Contohnya, Bahagian V, Seksyen 32 menuntut penjual untuk menjamin "kualiti boleh terima" dan kesesuaian barang yang dibekalkan secara tersirat walaupun tidak dinyatakan secara lisan atau bertulis ketika kontrak. Walaupun begitu, Bahagian VI, Seksyen 40 Akta Perlindungan Pengguna 1999 seakan-akan menggugat usaha ini apabila memberikan pengeluar atau penjual pengecualian daripada dikenakan jaminan tersirat tentang "kualiti boleh terima" dalam keadaan tertentu. Oleh itu, Shofian Ahmad (2022) berpendapat bahawa Seksyen 40 ini membatasi hak pembeli untuk menuntut ganti rugi.

Selain itu, pengkaji yang sama ini juga menyatakan bahawa elemen khiyar ru'yah dapat dilihat dalam undang-undang Malaysia apabila wujud peruntukan dalam Seksyen 35 Akta Perlindungan Pengguna 1999 yang mensyaratkan bahawa barang yang dibekalkan perlu menepati gambaran yang ditunjukkan oleh sampel atau model. Sekiranya pihak penjual atau pengeluar gagal menepati ciri yang disyaratkan atau dinyatakan, pembeli berhak membubarkan kontrak jual beli. Selain itu, menurut Muhammad Hafiz Mohd Shukri dan Ruzian Markom (2013), remedi yang diberikan dalam khiyar ru'yah didapati mempunyai persamaan dengan Akta Perlindungan Pengguna 1999. Dengan berdasarkan Bahagian VI, Seksyen 39, pengguna diberi hak tebus rugi terhadap pembekal barang jika mana-mana jaminan tersirat di bawah Seksyen 31 hingga 37 gagal dipenuhi. Antara remedi yang dapat digunakan oleh pengguna termasuklah Seksyen 41 yang membolehkan pembeli meminta pembekal membetulkan kegagalan itu dalam tempoh yang munasabah. Sekiranya kegagalan tersebut tidak dapat dibetulkan, pembeli atau pengguna boleh menolak barang itu mengikut Seksyen 45 atau mendapat ganti rugi daripada penjual sebagai pampasan bagi apa-apa penurunan nilai barang itu berdasarkan harga yang telah dibayar.

Oleh itu, berdasarkan beberapa kajian lepas, wujud aplikasi khiyar ayb dan khiyar ru'yah dalam Akta Perlindungan Pengguna 1999. Hal ini jelas menunjukkan bahawa wujud ruang lingkup yang luas bagi aplikasi khiyar dalam Akta Perlindungan Pengguna 1999. Namun begitu,

fokus kajian lepas lebih tertumpu pada prinsip khiyar ayb dan khiyar ru'yah berbanding dengan jenis khiyar yang lain. Oleh itu, kajian ini mencadangkan agar satu perbahasan baharu dilakukan untuk mengkaji kewujudan jenis khiyar lain yang mungkin terdapat dalam Akta Perlindungan Pengguna 1999, seperti khiyar tadlis yang memberikan hak kepada pengguna untuk membatalkan kontrak sekiranya wujud unsur penipuan dalam urusan jual beli yang dilakukan.

Aplikasi Khiyar dalam Akta Jualan Barang 1957

Perundangan Islam dan undang-undang di Malaysia memberikan hak kepada pengguna untuk melaksanakan khiyar ru'yah. Menurut Muhammad Hafiz Mohd Shukri dan Ruzian Markom (2013), Seksyen 15 Akta Jualan Barangan memperuntukkan prinsip bagi jualan melalui perihalan, iaitu penjual perlu memastikan barang yang dijualnya mematuhi perihal jika jualan tersebut dilakukan secara perihal. Oleh itu, pelanggaran terhadap peruntukan dalam seksyen ini merupakan pelanggaran syarat yang memberikan hak kepada pembeli untuk menolak barang yang dijual. Peruntukan dalam seksyen ini jelas menunjukkan bahawa wujud prinsip khiyar ru'yah dalam Akta Jualan Barangan 1957. Selain itu, pengkaji tersebut turut berpendapat bahawa aplikasi khiyar ru'yah dapat dilihat menerusi Seksyen 41 Akta Jualan Barangan 1957 yang memperuntukkan hak kepada pembeli untuk memeriksa barang yang dibeli melalui perihalan atau sampel. Pembeli tidak akan dianggap menerima barang tersebut melainkan dia telah mempunyai peluang yang munasabah untuk menentukan, sama ada barang tersebut sesuai dengan kontrak atau tidak. Oleh itu, sekiranya barang tersebut didapati tidak menepati perihalan atau sampel, pembeli mempunyai hak, sama ada mahu meratifikasikan atau membatalkan kontrak tersebut. Selain itu, Hasri Harun et al. (2016) pula berpendapat bahawa dalam Akta Jualan Barangan 1957, terdapat ruang lingkup yang luas untuk mengaplikasikan prinsip khiyar ayb. Dalam perundangan Islam, hak khiyar ayb boleh dituntut oleh orang yang berkontak apabila hak dan jaminan yang sepatutnya dimiliki dicabuli. Oleh itu, prinsip khiyar ayb dapat diaplikasikan dalam Akta Jualan Barangan 1957 apabila akta tersebut menyenaraikan hak dan jaminan pembeli dan pengguna menerusi Seksyen 14 hingga 16 yang menjelaskan perkara yang berkaitan dengan syarat dan jaminan yang seharusnya ada dalam kontrak jual beli.

Kajian lepas menunjukkan bahawa aplikasi prinsip khiyar wujud dalam Akta Jualan Barangan 1957. Khiyar ru'yah merupakan antara khiyar yang jelas diaplikasikan dalam peruntukan Akta Jualan Barangan 1957. Selain itu, aplikasi khiyar ayb juga dilihat mempunyai ruang lingkup yang luas dalam Akta Jualan Barangan 1957 apabila akta tersebut menyenaraikan hak dan jaminan pembeli dan pengguna. Walaupun begitu, perbincangan prinsip khiyar dalam Akta Jualan Barangan 1957 tidak banyak dibincangkan oleh pengkaji, melainkan dalam beberapa kajian sahaja. Oleh itu, perbincangan aplikasi khiyar dalam Akta Jualan Barangan 1957 perlu diperluas, terutamanya perbincangan yang berkaitan dengan aplikasi khiyar ayb dan beberapa jenis khiyar yang lain. Dalam hal ini, kajian lepas hanya menyatakan bahawa wujud ruang lingkup yang luas bagi aplikasi khiyar ayb dalam Akta Jualan Barangan 1957 menerusi beberapa peruntukan, tetapi tidak membahaskannya satu per satu dengan lebih jelas.

KESIMPULAN

Tuntasnya, terdapat kajian lepas yang membahaskan prinsip khiyar dari sudut perundangan Islam dan aplikasinya dalam undang-undang di Malaysia. Terdapat beberapa jenis khiyar yang menjadi perbincangan pengkaji lepas, iaitu khiyar majlis, khiyar syarat, khiyar ayb, khiyar ru'yah dan khiyar tadlis. Tiga akta yang menjadi fokus pengkaji dalam membahaskan aplikasi prinsip khiyar tersebut pula ialah Akta Kontrak 1950 (Akta 136), Akta Perlindungan Pengguna 1999 (Akta 599) dan Akta Jualan Barangan 1957 (Akta 382). Seterusnya, hasil analisis daripada beberapa kajian lepas mendapati bahawa aplikasi prinsip khiyar wujud dalam ketiga-tiga akta tersebut, tetapi tidak sempurna. Akta Kontrak 1950 memberikan hak kepada pembuat kontrak untuk memilih, sama ada mahu membatalkan kontrak atau meneruskannya. Namun begitu, prinsip pilihan untuk membatalkan kontrak yang diamalkan dalam Akta kontrak 1950 tidak selari dengan prinsip khiyar majlis dan khiyar syarat yang terdapat dalam Perundangan Islam. Tambahan lagi, amalan *caveat emptor* yang terdapat dalam Akta Kontrak 1950 turut bertentangan dengan prinsip Perundangan Islam yang memberikan hak kepada pembeli untuk melakukan khiyar. Dalam Akta Perlindungan Pengguna 1999 pula, didapati bahawa prinsip khiyar ayb diaplikasikan secara jelas menerusi beberapa peruntukan, tetapi

terdapat peruntukan yang memberikan pengecualian kepada pengeluar dan pengilang sehingga membataskan hak pembeli dan pengguna untuk menuntut ganti rugi. Selain itu, peruntukan yang terdapat dalam Akta Perlindungan Pengguna 1999 juga mengaplikasikan prinsip khayar ru'yah secara jelas. Oleh itu, peruntukan yang terdapat dalam Akta Perlindungan Pengguna dilihat mampu melindungi pembeli dan pengguna daripada kekecewaan dan kerugian dalam jual beli sebagaimana perlindungan yang ditawarkan oleh Perundangan Islam. Di samping itu, peruntukan dalam Akta Jualan Barangan 1957 juga mengaplikasikan prinsip khayar ru'yah apabila akta tersebut menuntut penjual untuk memastikan barang yang dijual mematuhi perihal dan memberikan hak kepada pembeli untuk memeriksa barangan yang dibeli. Selain itu, Akta Jualan Barangan 1957 juga dilihat mempunyai persamaan dengan prinsip khayar ayb menerusi beberapa peruntukan yang menjelaskan hal yang berkaitan dengan syarat dan jaminan.

Akhir sekali, kajian lepas menunjukkan bahawa wujud elemen khayar dalam Akta Kontrak 1950, Akta Perlindungan Pengguna 1999 dan Akta Jualan Barangan 1957. Namun begitu, kajian ini mencadangkan agar kajian lanjutan dilakukan untuk meluaskan skop perbahasan aplikasi khayar dalam undang-undang di Malaysia. Hal ini bagi mengkaji, sama ada wujud peruntukan lain yang terdapat dalam ketiga-tiga akta tersebut atau akta lain yang mungkin mempunyai persamaan dengan elemen khayar dalam perundangan Islam. Kesimpulannya, walaupun prinsip khayar wujud dalam beberapa peruntukan yang terdapat dalam undang-undang di Malaysia, tidak semua jenis khayar diaplikasikan secara sempurna kerana terdapat beberapa akta atau amalan yang tidak selari dengan prinsip khayar. Tambahan pula, walaupun objektif perundangan Islam dan undang-undang yang berkaitan dengan kontrak jual beli di Malaysia adalah sama, iaitu bertujuan untuk memberikan perlindungan kepada pembeli dan penjual, perlindungan yang diberikan oleh perundangan Islam adalah lebih adil, luas dan mencakupi hak pembeli dan penjual. Oleh itu, beberapa peruntukan yang terdapat dalam undang-undang di Malaysia sepatutnya dikemas kini dan ditambah baik secara berkala dengan cara menjadikan perundangan Islam sebagai panduan agar kebajikan pembeli dan penjual lebih terjamin.

PENGHARGAAN

Pengkaji merakamkan setinggi-tinggi penghargaan kepada Pusat Kajian Syariah, Fakulti Pengajian Islam, Universiti Kebangsaan Malaysia menyediakan pelbagai kemudahan infrastruktur untuk menyelesaikan penulisan makalah ini.

SUMBANGAN PENGARANG

Nurul Izzati Noor Azmi: Pengumpulan data, analisis data, penginterpretasian hasil, penulisan makalah, penyediaan makalah akhir dan penghantaran manuskrip akhir; Norhoneydayatie Abdul Manap: merangkumi konsep dan reka bentuk kajian, semakan dan pengesahan makalah akhir.

PENDANAAN

Penerbitan makalah ini dibiayai oleh Dewan Bahasa dan Pustaka.

PENYATAAN KETERSEDIAAN DATA

Data yang menyokong kajian ini tersedia dalam makalah ini.

PERISYTIHARAN

Konflik kepentingan: Pengarang tidak mempunyai sebarang konflik kepentingan dari segi kewangan dan bukan kewangan untuk diisytiharkan.

RUJUKAN

- Akta Jualan Barangan 1957 (Akta 362), International Law Book Service, No. seksyen 15, 41. (1957).
- Akta Kontrak 1950 (Akta 136), International Law Book Service, No. seksyen 5, 6. (1950).
- Akta Perlindungan Pengguna 1999 (Akta 599), International Law Book Service, No. seksyen 10, 32, 35, 39, 40, 41, 45. (1999).
- Al-Sanhuri, 'Abd al-Razzaq Ibn Hammam. (1981). *Al-Masadir al-Haqq fi al-Fiqh al-Islami, Dirasat Muqaranah bi al-Fiqh al-Islami*. Jilid 4. Beirut: Dar Ihya' al-Turath al-'Arabi.
- Faizah Syihab. (2016). The doctrine of khiyar al-ayb in protecting the customer's rights. *Akademika: Jurnal Keagamaan dan Pendidikan*, 12(1), 75–88.
- Hasri Harun, Shofian Ahmad & Ruzian Markom. (2014). Keberadaan elemen khiyar (pilihan) dalam jualan barangan: Satu kajian awal. *Muzakarah Fiqh & International Fiqh Conference*, Kolej Universiti Islam (KUIS), 59–71.

- Hasri Harun, Shofian Ahmad & Ruzian Markom. (2016). Prinsip khiyar (pilihan) dalam undang-undang berkaitan jualan barangan menurut Islam. *Al-Qanatir International Journal of Islamic Studies*, 4(1), 28–38.
- Hasri Harun, Shofian Ahmad & Ruzian Markom. (2017). Prinsip khiyar dalam jualan barangan: Kajian terhadap Akta Kontrak 1950 (Akta 136). *UMRAN-International Journal of Islamic and Civilizational Studies*, 4(1), 27–40.
- Mohamed Azam Mohamed Adil, Mohd Dani Muhamad, Ezani Yaakub & Amal Hayati Ishak. (2010). Tadlis in Islamic transactions. *Malaysian Accounting Review, Special Issue*, 9(2), 43–55.
- Mohd Izhar Ariff. (2017, 11 Mei). Hukum syarak jaga kepentingan umat. *Berita Harian*. <https://www.bharian.com.my/taxonomy/term/1303/2017/07/281233/hukum-syarak-jaga-kepentingan-umat>
- Shofian Ahmad. (2022). Perlindungan pascaakad terhadap pihak berkontrak melalui remedi pilihan sendiri menurut Islam dan undang-undang yang berkaitan dengan kontrak. *Kanun: Jurnal Undang-undang Malaysia*, 35(1), 141–166.
- Mohd Murshidi Mohd Noor, Ishak Suliaman, Khadher Ahmad, Fauzi Deraman, Mustaffa Abdullah, Faisal Ahmad Shah, Mohd Yakub Zulkifli Mohd Yusoff, Monika Munirah Abd Razzak, Jilani Touhami Meftah, Sedek Ariffin, Ahmad K. Kasar and Mohd Roslan Mohd Nor. (2013). The rights of khiyar (option) in the issue of consumerism in Malaysia. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 13(2), 154–161.
- Muhammad Hafiz Mohd Shukri & Ruzian Markom. (2013). Pengharmonian prinsip khiyar al-ru'yah dalam transaksi perniagaan di Malaysia. *Kanun: Jurnal Undang-Undang Malaysia*, 25(2), 185–208.
- Muhammad Hafiz Mohd Shukri, Rahmah Ismail & Ruzian Markom. (2021). The application of caveat emptor and caveat venditor doctrines from civil and Islamic perspectives. *Jurnal Undang-undang dan Masyarakat*, 28, 92–103.
- Muhammad Majdy Amiruddin. (2016). Khiyār (hak untuk memilih) dalam transaksi on-line: Studi komparasi antara Lazada, Zalara dan Blibli. *Falah: Jurnal Ekonomi Syariah*, 1(1), 47–62.
- Norhoneydayatie Abdul Manap & Mat Noor Mat Zain. (2021). Doktrin caveat emptor: Penilaian terhadap Akta Kontrak 1950 dan perundangan Islam. *Kanun: Jurnal Undang-undang Malaysia*, 33(2), 287–304.
- Nor Izham Subri, Izwan Nurli Mat Bistaman, Mohd Zaki Shahabuddin, Wan Mohd Dhaiyudeen Helmy W. M., & Rozana Mohd Jamil. (2020). Pendekatan khiyar dalam pembelian atas talian (online shopping): Analisa kritikal. *Proceeding of the 7th International Prophetic Conference (SWAN) 2020*. FPQS, Universiti Sains Islam Malaysia, 29–30 Oktober 2020. 166–182.

- Rushdi Ramli. (1990). *Konsep penawaran dan penerimaan di dalam kontrak: Satu kajian perbandingan di antara perundangan Islam dan undang-undang kontrak Malaysia* [Tesis kedoktoran yang tidak diterbitkan]. Universiti Malaya.
- Wu, M. A., & Beatrix Vohrah. (1996). *The commercial law of Malaysia*. Cornell University Press.